фікованість, блокує когнітивний шум) та соціальну (консолідує соціум, зміцнює національну ідентичність, формує лінгвістичний імунітет). У медіасфері через лінгвокогнітивні механізми забезпечено захист інфопростору й національної ідентичності, легітимізацію державних інститутів, когнітивну стійкість громадян.

Список використаних джерел

1. Дячук Т. М., Литвинська С. В., Добровольська Л. А. Роль мови під час війни. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 27. Т. 2. С. 25. URL: https://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_2/4.pdf

2. Литвинська С. В. Роль журналістики в умовах інформаційної війни: досвід України. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія.* 2025. № 3(17). С. 128. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/philology/article/view/5205

3. Литвинська С. В., Герасимович А. В., Герасимович М. В. Журналістика в епоху цифровізації: трансформація форматів і стилів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2025. Т. 36 (75). № 5, Ч. 2. С. 238–244. URL: https://philol.vernadsky-journals.in.ua/journals/2025/5_2025/part_2/38.pdf

4. Литвинська С. В., Шелудякова Н. А., Тарасюк В. Ю. Використання ШІ-інструментів у виробництві новин: ризики маніпуляцій і стандарти прозорості. *Технологія і техніка друкарства.* 2026. № 1(91). С. 107. DOI: 10.20535/2077-7264.1(91).2026.355374.

5. Литвинська С., Ярошовець Т., Кандюк-Лебідь С. Мовна політика українських медіа в умовах дерусифікації інформаційного простору. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія.* 2026. № 1(19). С. 104. DOI: 10.32689/maup.philol.2026.1.12.

6. Сібрук А., Литвинська С. Українська мова як маркер національної ідентичності (на прикладі вивчення дисциплін мовознавчого циклу в ЗВО України). *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія.* 2023. № 5(10). С. 33. DOI: 10.32689/maup.philol.2023.5.5.

УДК 005.57:81’42:7.038.6

Галина Лукаш, д-р філол. наук, професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

МЕТАМОДЕРНИЙ АНТИДОКУМЕНТ ЯК ФЕНОМЕН ТРАНСФОРМАЦІЇ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. У тексті йдеться про трансформацію сучасного ділового мовлення під впливом метамодернізму. Розглянуто феномен «антидокумента», який поєднує сувору формулярну структуру з іронічним і філософським змістом. Виокремлено ключові ознаки метамодерну в офіційній комунікації: осциляцію, нову щирість, усвідомлену участь у грі та конструктивний абсурдизм. Простежено прагматику метаіронії на рівнях електронного листування, HR-документообігу та юридичного дизайну. На прикладі світових і вітчизняних кейсів (Amazon Web Services, «борщовий комплаєнс» digital-студій) проаналізовано функцію іронії як когнітив-

ного стопера та інструмента подолання системно-бюрократичного вигорання. Доведено, що метамодерна ділова мова гуманізує корпоративне середовище, зберігаючи субординацію та ефективність управління.

Ключові слова: ділова комунікація, метамодернізм, антидокумент, метаіронія, системно-бюрократичне вигорання.

Сучасний етап розвитку документознавства та ділової лінгвістики характеризується радикальним переосмисленням класичного «канцеляриту». Провідною соціокультурною парадигмою цифрової епохи стає метамодернізм, який прийшов на зміну суворій ієрархічності модерну та деструктивному нігілізму постмодерну. Трансформація офіційного дискурсу зумовлена зміною поколінь (активним виходом на ринок праці міленіалів та зумерів) і глобальною кризою довіри до знеособлених інституцій. Цей процес привів до виникнення феномену «антидокумента» – моделі, де повністю зберігається класична формулярна структура (традиційні реквізити, підписи, печатки), але суттєво деконструюється текстовий зміст через механізм осциляції. «Антидокумент» слугує лінгвокультурним захисним механізмом від системно-бюрократичного вигорання – специфічного стану виснаження особистості, викликаного тривалим тиском сухої мови та штучних корпоративних ритуалів.

Науковці виділяють кілька ключових ознак метамодерну в сучасних текстах та комунікативних практиках:

– осциляція як метод: постійне, динамічне коливання між протилежними полюсами – цинізмом та наївністю, серйозністю та жартівливістю, безкомпромісним виконанням правил та їх ігровим сприйняттям;

– нова щирість: відмова від тотального постмодерного висміювання заради пошуку справжніх сенсів, тепла та вразливості, навіть якщо вони загорнуті у формальну обгортку;

– «усвідомлена участь у грі»: розуміння штучності корпоративних ритуалів, але водночас свідоме підігрування системі задля досягнення реального практичного результату та збереження працездатності;

– конструктивний абсурдизм: використання нісенітниць чи парадоксів не для руйнації структури, а як інструменту психологічного розвантаження, зближення та подолання бар'єрів [2, с. 109].

Метамодерна лінгвістична трансформація охоплює кілька рівнів ділової комунікації:

– електронне листування: корпоративні кліше перетворюються на меми, відбувається злам «четвертої стіни» (автори іронізують над формою вітань), а емодзі та специфічна пунктуація стають інструментами метаповідомлень, що запобігають сприйняттю офіційного тону як ворожого;

– HR-документообіг та внутрішні політики: легалізується право працівника на вразливість (наприклад, інструкції про право на «день під ковдрою» *(Duvet Day)* для нівелювання наслідків системно-бюрократичного вигорання;

– дизайн: впровадження концепції *Plain Language* (багаторівневих документів із простим і зрозумілим викладом) та використання текстових «пасхалок» – прихованих іронічних або абсурдних пунктів у договорах.

Світова та вітчизняна практика документування демонструє численні прецеденти використання метаіронії, які яскраво ілюструють прагматику цього явища. Зокрема у ліцензійній угоді *Apple iTunes* зафіксовано заборону використовувати плеєр для створення ядерної зброї, а статус-код *HTTP 418 «I'm a teapot»* та специфікація передачі даних голубами *(RFC 1149)* закріплені в офіційних інтернет-протоколах [1, с. 153].

Класичним прикладом світового масштабу є пункт 42.10 в умовах *Amazon Web Services (AWS),* який скасовує обмеження на використання ігрового рушія для військових потреб у разі настання зомбі-апокаліпсису. Аналіз цього прецеденту доводить, що він є ілюстрацією метамодерного балансування на межі реального права та фантастичного абсурду. З одного боку, юридичний департамент створює цілком дієздатний, легальний документ, обов'язковий до виконання. З іншого – через гіперболізований сценарій катастрофи компанія знімає з себе маску «холодної корпоративної машини». Юристи AWS демонструють самоіронію: вони чудово розуміють, що більшість користувачів підписують угоди не читаючи, тому вводять такий когнітивний тригер. Це не просто жарт, а легітимне розширення правил в екстремальних умовах, що підкреслює нову щирість бренду та його готовність говорити з аудиторією однією мовою. Наприклад, якось на день сміху британський онлайн-магазин ігор GameStation оновив свої умови користування: туди додали пункт, згідно з яким покупець віддає компанії свою безсмертну душу в довічне користування. Того ж дня 7 500 людей (це 88 % усіх покупців) автоматично «продали душу», просто натиснувши кнопку «Згоден». Тим, хто помітив пункт, магазин подарував купон на знижку.

В українському бізнес-середовищі лідерами впровадження метамодерних смислів є *Monobank* (гейміфікація інтерфейсу) та *Banda Agency* (офіційні накази про призначення відповідальних за «офісну магію»). Під час енергетичної кризи 2022–2026 років метаіронія проявилася в офіційних «інструкціях з виживання під час блекаутів», де опис екстремальних форс-мажорів здійснювався через регульований абсурд для подолання стресу виконавців.

Окремим вітчизняним феноменом став «борщовий комплаєнс» у договорах публічної оферти деяких digital-студій, де за затримку зворотного зв'язку понад 14 днів передбачено штраф у формі каструлі гарячого борщу з пампушками без-

посередньо в офіс розробників. Дослідження цього кейсу показує, як метаіронія стає інструментом ефективного бізнес-прагматизму в умовах локального ринку. Внесення такого пункту виконує функцію психологічного регулятора відносин. Замість відкритого саботування чи суворого судового тиску через пеню, компанії використовують гастрономічний гумор для зняття потенційного конфлікту. Коли юристи надсилають офіційну претензію щодо «борщового зобов'язання», це миттєво руйнує стіну формального відчуження між замовником і виконавцем. Документ залишається чинним інструментом контролю, але отримує «людське обличчя», стимулюючи партнера повернутися до конструктивної роботи через емпатію та посмішку.

Українські розробники, юристи та компанії полюбляють ховати «приховані сенси» («пасхалки») у своїх продуктах, додатках та інтерфейсах. Пасхалка – це певний секретний контент, який може бути захований на сайті, в грі або фільмі або навіть в email. Для того, щоб знайти її, часто потрібно виконати ряд нестандартних дій – це може бути що завгодно: кліки на сайті в певному місці, перегляд коду сторінки, введення ключового слова або натискання певної комбінації клавіш.

Отже, метамодерна іронія в документах виконує важливу прагматичну функцію: вона виступає як когнітивний стопер проти «банерної сліпоти», змушуючи вчитуватися в текст, гуманізує ділове середовище, оптимізує менеджмент екстремальних ризиків і дає змогу подолати системно-бюрократичне вигорання, зберігаючи субординацію та ефективність у бюрократизованому світі.

Список використаних джерел

1. Бандровська О. Реальність як вигадка? Поняття «метамодернізм» і «метамодерн» в сучасному культурологічному і літературознавчому дискурсі. *Іноземна філологія.* 2021. Вип. 134. С. 152–164. DOI: 10.30970/fpl.2021.

2. Губернатор О. І. Метамодернізм як нова парадигма сучасних культурних практик. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2023. № 1. С. 109–114. DOI: 10.32461/2226-3209.1.2023.277643.